

KOCH ANTAL DR. NEGYVENÉVES TANÁRI JUBILEUMA.

— A 43–44. ábrával. —

Zajtalan, folytonos munkával eltöltött negyven esztendő mindenkit tisztelettel tölt el. Negyven munkás esztendő az egyetemi tanár nehéz kettős szerepében még inkább tiszteletreméltó. Az egyetemi tanár szerepe ugyanis olyan hivatás, melyben a tudós és tanár folytonos küzdelmet vív, mert kutató munkát végezni és egyidejűleg eredményesen tanítani igazán nehéz dolog. Csak keveseknek adatik meg, hogy ezt a kettős szerepet sikeresen oldják meg.

KOCH ANTAL dr., a budapesti egyetem földtan és őslénytan tanára ama kevesek közé sorolható, akik ennek a nehéz kettős föladatnak immár negyven év óta derekasan eleget tettek. S ha keressük ennek a szerencsésen kiváltságos helyzetnek hátterét, aligha csalódunk, ha a külvilág zajától teljesen elzárkózó, minden világi hiúságtól mentes önfeláldozó és hangyaszorgalmú munkában, valamint az arra érdemeseket valóságos atyai szeretettel gyámolító jóindulatban találjuk föl azt. A külvilág zajos társadalmi élete bármint vegyük is azt, mindig a tudományos munka kerékkötője marad! Aki tehát a komoly tudományos munkát óhajtja és szereti, annak remeteként kell mindarról lemondania, ami céljaiban gátolná. A tudományos eszmék érleléséhez idő és megfelelő környezet kell!

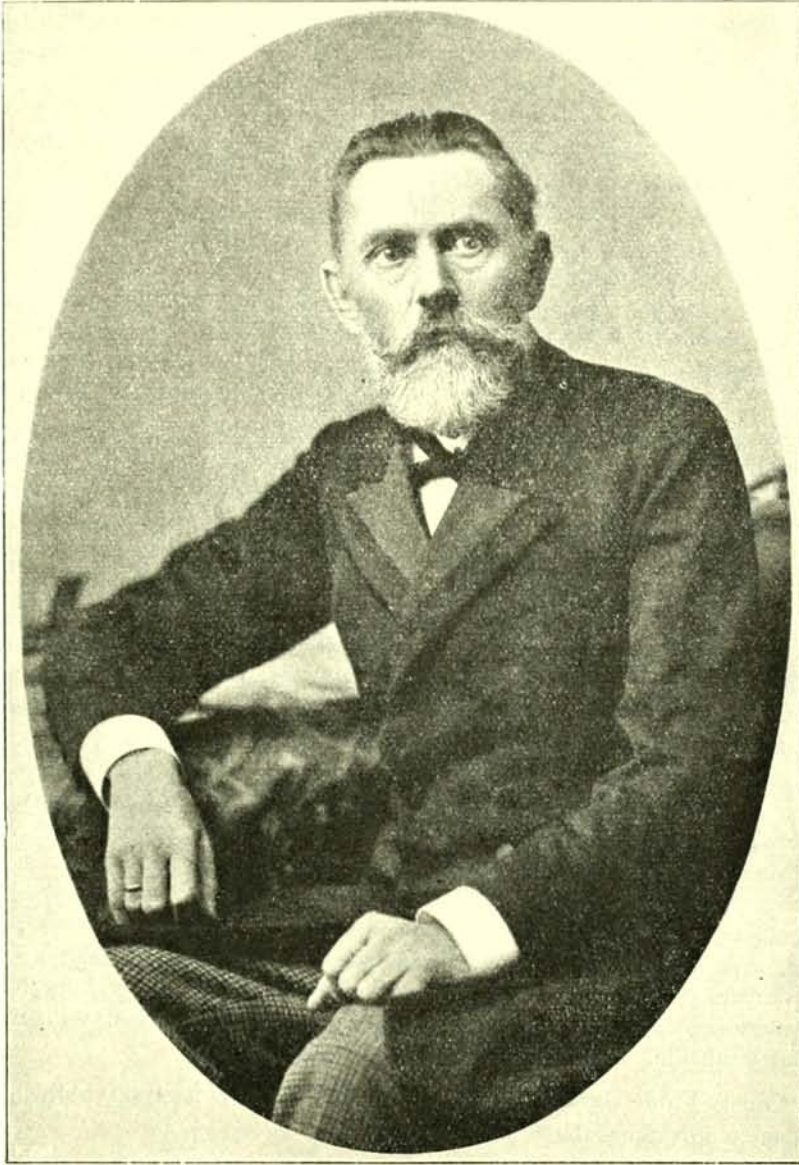
Nem célunk ezen a helyen mindazokat az érdemeket részletezni, amiket KOCH ANTAL a magyar föld megismertetése körül szerzett, de ennek a negyvenéves munkásságnak főntebbi tanulságait lehetetlen ide nem iktatnunk. Az a minden tettetéségtől mentes egyszerűség, közvetlenség és szerénység, mellyel KOCH ANTAL rendelkezik, predesztinálták őt arra a szerepre, melyet a hazai tudományban negyven év óta betölt.

Ha keressük még eredményes tanításának alapjait is, úgy csakis a szeretetben találhatjuk meg azt. Sikeresen tanítani csak szeretettel lehet! Folytonos veréssel egy szülő sem nevelheti gyermekét. Az a türelem, melyet a kezdők vezetése igényel, a tévedések javíthatása, a botlások elnézése s a csüggedők folytonos bátorítása csak benső szeretet eredménye lehet. Ilyen módon törekedett KOCH ANTAL mindenkor arra, hogy tudományunknak újabb művelői legyenek.

A negyvenéves zajtalan működés legszebb elismerése volt az a csendes keretekben megtartott — jóformán családi jellegű — ünnepély, melyet KOCH ANTAL egykori tanítványai és mostani hallgatósága rendezett május hó 28-án az egyetemi föld- és őslénytani intézet tantermében. Az ünnepélyen megjelentek a régi tanítványok közül teljes számmal azok, kik a földtan és őslénytani beható művelésénél megmaradtak. GAAL ISTVÁN dr., KOCH NÁNDOR dr., KORMOS TIVADAR dr., MAURITZ BÉLA dr., NOSZKY JENŐ, PÁLFY MÓR dr., PRINZ GYULA dr., TELEGDÉ ROTH KÁROLY dr., SCHRÉTER ZOLTÁN dr., VADÁSZ M. ELEMÉR dr., VOGL VIKTOR dr. Ezenkívül az ünneplők sorában voltak: ARONYI SÁNDOR dr., BUDINSZKY KÁROLY, id. ENTZ GÉZA dr., ifj. ENTZ GÉZA dr., KOCH BÉLA dr., KOCH RUDOLF, KÖVESSI FERENC, KULCSÁR KÁLMÁN, LÁSZLÓ GÁBOR dr., LIFFA AURÉL dr., MAROS IMRE, MÉHES GYULA dr., NURICSÁN JÓZSEF dr., RÉTHLY ANTAL dr., telegdi ROTH LAJOS, SZABÓ ZOLTÁN dr., iglói SZONTÁGH TAMÁS dr., TOBORFFY GÉZA. Ezekon kívül a mostani hallgatóság köréből jelen voltak a következők: BOHACSEK MARGIT, BOHÁR GÁBOR, ÉHIK GYULA, FEILER ANNA, HILF ANNA, JENEY GIZELLA, LEHOTAY MÁRIA, MARKS LIPÓT, MAYER ISTVÁN, MIKA ELZA, MISSÁNYI LAJOS, POLIFKA KÁROLY, SEBESTYÉN SÁNDOR, RÓNA ERZSÉBET, NÁNÁSSY LÁSZLÓ, RIEDL GUSZTÁV, SZILBER JÓZSEF, SZILÁGYI IRÉN, SOMOGYI KÁLMÁN, VIGH GYULA, WENDL MÁRIA stb.

A tanítványok, kiknek tanáruk jószágában, szeretetében leginkább volt részük, keresték az alkalmat, hogy a szeretet gyümölcseivel tanáruk elé járuljanak s beigazolják, hogy a Mester intencióihoz hívek maradtak. Díszes emlékalbumba foglalt szakértekezéseiket PRINZ GYULA egyetemi magantanár adta át az alábbi beszéd kíséretében:

Szeretett Mesterünk! A természettudományok nem ismernek éles határokat, a természetben új korszakok nem keletkeznek egy napon. A lassú, de folytonos fejlődésben nincsenek határvégek. Hosszú, eredményes munkálkodásod idején lassan gyülekeztünk melletted. Észrevétlenül szaporodtak tanítványaid, amint előtted észrevétlenül gyarapodtak érdemeid hazánk földjének kutatásában. Munkálkodásod folyásában és buvárokodásban, tanításodban, egyetemi tanári működésed negyvenedik esztendejének befejezése nem határvé, hanem a keresett időpont, amikor mi, tanítványaid elhozzuk virágjainkat s örömmel letesszük eléd. Nem érdemeidet akarjuk most ezzel elismerni, mert akkor össze kellett volna szednünk minden virágot, mely Visegrád, a Fruska-gora és Erdély kövein terem. Ami virágos koszorúkat tanításod eredményeiből kötöttük, ezeknek magvát Magad vetted el. Hálánkat és örömünket fejezzük ki a mi szerény értekezéseinkkel szeretett Mesterünknek, hálánkat azért a nemes, önzetlen fáradozásért, mellyel bennünket tanítottál, és örömünket a sors szerencsés kedvezéseért, mely a legjobb egészségben és munkakedvben engedte megérned ezt az időt. A mester munkájának igazi gyümölcse az ő tanítványai. Hazánk tudományos életének szerény kereteiben Te nem számíthattál nagy geologusgárda nevelésére. Számuink ennél fogva nem nagy, de ennek

43. ábra. KÖCH ANTAL arcképe
negyvenéves egyetemi tanári jubileuma idején, az 1912. év tavaszán.

oka nem tanításodban van. A Te követelésed az lehet, hogy eszméidet, törekvéseidet, tanítványaid megértsek. Egész életedet a tudományunk szeretetében töltötted. A tudomány benső szeretete a törhetetlen igazságérzetben nyilvánul első sorban. Te a tudományos igazságot soha egy pillanatra sem rendelted alá személyes érdekeknek, tudományos buvárkodásod eredményeiért soha anyagi jutalmat nem vártál. A Magad személye szinte eltűnik munkálkodásodban. Kerülted mindig a zajos személyi kitüntetést, kerülted a nagy nyilvánosságot, a harcot a babéért. Korunkban valóban példátlan szerénységet és önzetlenséget mutattál nekünk. Vajjon van-e közöttünk olyan, kire ezt az örökséget hagyhatod? Mi, tanítványaid, kik szerencsések voltunk oldaladnál ismerkedni meg tudományunkkal, tudjuk, hogy soha sem szüntél meg elmélkedni a föld belsejének olyan titkairól, melyeket mai tudásunk kézzel fogható bizonyosságaival megfejtteni nem tudunk. Kutatásaid eredményei vastag köteteket töltenek meg, és mégis, elméleteket, bizonyító adatokat nélkülöző eszmeifuttatásokat azokban hiába keresünk. Minden eredményt kérlelhetetlenül az adatok bámulatosan szorgalmas összegyűjtésével és való megfigyelésekkel magyaráztál. Olyan példát állítottál ezzel elénk, amely kétségtelenül sokáig hatással lesz a magyar geológia szigorú tudományosságára. Kiváló tudósainkat állandóan kísérti a társadalom követelése a nagy nyilvánosság számára. Tudományunk szentelt berkeiből Téged az ki nem mozdított soha. Tudományunknak és tanítványaidnak éltél mindig, az övék és csakis az övék voltál egészen. Talán innen ered, hogy alig van még egy, aki annyi szakembert nevelt volna a saját tudományának, s aki annyira szoros kapcsolatot tudott volna teremteni tanítványai között. De Te minden szoros kapcsolat mellett is minden tanítványodat mégis önállóságra szoktattad. Tanítványaidnak nemcsak kifelé volt saját véleményük, hanem Veled szemben is. A Magad meggyőződését soha sem kívántad mástól hallani, hanem benső örömmel nézted, mint kelnek a maguk szárnyára egymás után tanítványaid. Hálásak leszünk mindig, hogy nemcsak tudást plántáltál belénk, hanem e mellett saját példáddal igazságszeretetet, szerénységet, szorgalmat, önállóságot is. Szívednek jóságát, melyet talán a hírnévért fegyverrel harcolók soraiban sokan gyengeségnek magyaráztak, nem pazaroltad méltatlanokra. Zajtalan működésed azért nem volt kisebb értékű, mint a fórumok szónokaié! Negyven évet töltöttél a magyar földtan tanításának szolgálatában. Azok között voltál, akik hazánkban e tudománynak polgárjogot szereztek. Tekints végig tanítványaid csapatán, akik szerény munkáikat hozzák a Mester ünneplésére. S ha meglepéssel látod eszmédnek, példádnak továbbvirágzását, mi is zavartalanul örülhetünk mindnyájunk e szép ünnepének.

Most VIGH GYULA tanárjelölt lépett elő s a mostani hallgatóság nevében a következő beszédet mondta :

Szeretett Professzor Úr! Az ifjú szeretet odaadó ragaszkodásával jöttünk össze ünnepelni e mai napon, hogy szeretett Professzor úrnak különösen ma, átadjuk a hála, a tisztelet, a szeretet egyszerű, de nemes virágait. Midőn az életben bizonyos határhöz, vagy nevezetes fordulóponthoz érünk, egymásnak jót kívánunk. Eljöttünk mi is, de nem ezen megszokásból, hanem bensőnk sugallatától indítva, hogy szeretett Professzor úr elé helyezzük túlradó

szívünk jókívánóságait. Mi, szeretett Professor úr legfiatalabb tanítványai, még alig egy-két éve érezzük szeretetének melegét, még nagyon kevés ideig voltunk szerencsések tanítványainak nevezni magunkat és mégis megbecsülhetetlen volt ránk nézve ez a rövid idő is, mert hiszen nem az idő hosszúságától függ az emberi lélek nemesedése, hanem attól, hogy mennyit érzett, és mennyit élt át. Örökké felejthetetlen példaképül áll előttünk Professor úr, ki ifjúságától kezdve a tudomány eszményi épületén odaadó lelkesedéssel munkálkodott, fáradszathatlan buzgalommal, kitartó odaadással. De nemcsak tisztán a tudománynak használt, hanem tanítványai nemesítésére is bensőleg közreműködött. Hisz mindenki előtt ismeretes a szerény, az igazságot oly törhetlen vágygal kereső, egyszerű s egyszerűségében oly tiszteleltre méltó Professor, aki ilyeneknek neveli tanítványait is. Nem vágyott hírnévre, dícsőségre, de úgy érezzük, hogy felejthetetlen emléket állított Professor úr tanítványai lelkében, mely megmarad mindaddig, míg csak keblünkben szív dobog. Szeretett Professor úrnak olyan adomány adatott meg, melyet nem minden ember nyerhet. Testi, lelki erejének frissességében látta megnőni tanítványainak csoportját és még most is fiatalos erővel és buzgalommal veti el a magvakat, melyek — biztosíthatjuk róla szeretett Professor urat, nem hullnak terméketlen talajra. Ez a negyvenéves határidő nem választja el tőlünk szeretett Professor urat, sőt még erősebben hozzánk köti, hiszen Professor úr és az ifjúság — egy! Kérjük tehát szeretett Professor urat, tartson meg minket továbbra is szeretetében és mi törekedni fogunk, hogy ezt a szeretetet mindvégig kiérdemeljük. Isten éltesse!

Közvetlenül e szavak után HILF ANNA a mostani hallgatóság nevében átnyújtotta a díszes babérkoszoruba foglalt két ezüstkalapácsot, az alábbi kedves szavak kíséretében:

Kedves jó Tanár Urunk! Tudásod méltatták már előttem; nemcsak tudós voltál tanítóttal jósággal szeretettel. Fogadd szívesen a babérkoszorút, hervadhatatlan az, mint a Te tudásod, melyet megosztottál velünk. Jóságodért nem ajánlhatunk mást cserébe, mint szívből jövő szeretetünket, mely hervadhatatlanabb minden babérkoszorúnál. Isten éltesen és áldjon meg minden jóval, úgy, amint megérdemled!

A tanítványok lelkes ünnepébe méltó módon illeszkedett bele SZONTAGH TAMÁS dr. földtani intézeti aligazgatónak, a Magyarhoni Földtani Társulat alelnökének üdvözlése, ki a földtani intézet és a Társulat nevében lelkesítő szavakban üdvözölte az ünnepeltet, aki pályafutását a földtani intézetnél kezdte s a földtani társulatnak titkára, alelnöke, majd hat éven át elnöke is volt.

Az ünnepelt tudós meghatva mond hálás köszönetet a szeretetnek ilyen meglepő megnyilvánulásáért. Hangsúlyozza, hogy sohasem volt a szónak mestere, de ezekben a percekben különösen ne várjanak tőle ékes szavakat. Ehelyett — mondta -- mesélni fog, mesét mond eddigi pályafutásáról s minden mesének tanulsága is lévén, hiszi, hogy az ő

mozgalmas élete szintén nyújthat nem egy tanulságot. Szinte érthetetlen módon vonzódott gyerekkorában is — alföldi születése dacára — a hegyek felé. Gyermekkorának legszebb napjai voltak, midőn Zomborból átkelve a Dunán a battinai Domszágon járhatott, majd valóságos eseménye volt, midőn bucsújárókkal Máriagyűdre jutva a Harsányhegyet megmászhatta. A természet rajongó szeretete mindmáig megmaradt lelkében. Iskoláit vegezve a pesti egyetemre került, ahol az összes természettudományokat hallgatva 1865-ben tanári vizsgát tett s még ebben az évben az eperjesi kath. főgimnáziumba került. Két évi tarárkodás

44. ábra. KOCH ANTAL negyvenéves tanári jubileumára tanítványaitól nyújtott babérkoszorú.

után az ásványtan és földtan kedvelt tárgyaiban való továbbképzés céljából először a pesti műegyetemen, majd SZABÓ JÓZSEF mellett az egyetemen tanársegéd lett. Jobb javadalmazású állást hagyott el ezzel, hogy hajlamát követhesse. 1869-ben az akkor felállított földtani intézethez került s a Vértes és Bakony fölvételében vett részt. Behatóan foglalkozik a SZABÓ mellett elsajátított mikroszkópos közetvizsgálatokkal, melyekben sok tekintetben a külföldet is megelőzte. A kultuszminiszter ösztöndíjával külföldre megy a Bécsben TSCHERMAK, SUESS, SCHRAUF és REUSS, majd Bonnban NOEGGERATH, v. RATH, ANDRAE és SCHLÜTER előadásait hallgatta, de a porosz-francia háború elől hazatérni kénytelen. Elhagyta a földtani intézet biztos állását s bár helyzete ezzel bizonytalanná vált,

mégis a tanításhoz vágyott vissza. Itthon a budai gimnázium tanára lett, majd 1872-ben az akkor felállított kolozsvári egyetemen az ásványtan és földtan rendes tanára. Ezzel reá jutott arra az útra, mely hajlamainak legjobban megfelelt.

Egyetemi tanári kineveztetése óta legjobb tehetsége szerint törekedett arra, hogy szaktudományát ne csak hirdesse és maga művelje, hanem a tudomány művelésére képes tanítványokat is neveljen. S ha ez utóbbi nem sikerült is úgy minden mértékben, mint szeretete volna, oka mostoha tudományos viszonyainkban rejlik, amennyiben kolozsvári működése alatt csak nagy erőfeszítéssel tudott az ásványtan, földtan és őslénytani szerteirányuló fejlődésével olyanformán lépést tartani, hogy előadásain kívül különböző teren önálló munkákat is nyújthasson. 1895-ben a budapesti egyetemen HANTKEN tanszékét nyerte el, melyhez a földtant is hozzácsatolták. Az intézet újjászervezését végezte s most már szűkebbre vont munkakörrel földtani és őslénytani részlettanulmányokat végzett. Itt azután a tanítványoknak speciális irányban való nevelésére is több alkalma nyílt.

Ilyen folytonos munkában eltöltött negyven esztendő után érte meg életének mai legszebb napját, melyen látja, hogy egykori gyöngépalántái — régi tanítványai — akiket igaz szeretettel gyámolított, ma már a magyar földtani tudomány erős támaszai s amelyen látja, hogy tanári működésének alapelve: a *szeretet* nem vallott csődöt s az elhintett magvak termékeny talajra találtak.

Kitörő éljenzés kísérte az ősz tudós zokogásba fuló végső köszönő szavait, melyekben úgy az egykori, mint mostani tanítványai részéről történt váratlan és páratlan megtiszteltetésért hálás köszönetét fejezi ki hangsúlyozván, hogy a jövőben is változatlan szeretettel óhajt működni ennek a tudománynak hirdetésében.

A jelenlevőket mélyen megható, felejthetetlenül szép ünnepély után a régi tanítványok a tisztelők és a hallgatóság egy része az ünnepelt tiszteletére rendezett társaságban vett részt, mely a késő délutáni órákig tartott. A jelenlevők lelkében pedig felejthetetlen kép gyanánt marad meg az a lélekemelő ünnepély, mely az önzetlen szeretet jegyében fogant s amely KOCH ANTAL tanítványait hihetőleg tartós együttérzésben kapcsolta össze.

Budapesten, 1912 május hónap 28.-án.

VADÁSZ ELEMÉR dr.